

PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE POTRĄCENIA WIERZYTELNOŚCI

PRZEDMIOT WSKAZÓWEK

W tym dokumencie zostały zebrane uproszczone i podstawowe wskazówki dotyczące potrącenia wierzytelności na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego.

ZASTRZEŻENIA

- Wskazówki mają na celu wskazanie podstawowych warunków do tego, aby skutecznie doprowadzić do potrącenia wierzytelności. Zostały opracowane również na potrzeby osób, które nie mają wykształcenia prawniczego, ale w swojej praktyce zawodowej spotykają się z problemem potrącenia należności.
- Celem wskazówek nie jest wyjaśnienie wszystkich problemów, niuansów lub zawiłości prawnych związanych z potrącaniem wierzytelności. Te powinny być identyfikowane przez prawników i z ich udziałem analizowane.
- Wskazówki mają charakter teoretyczny i abstrakcyjny. Nie odnoszą się do konkretnej sprawy i nie wskazują na stanowisko Prokuratury Generalnej w przedmiocie oceny konkretnych – zaistniałych albo przyszłych – stanów faktycznych lub prawnych.
- Złożenie oświadczenia o potrąceniu wierzytelności w inny sposób niż wskazany w wskazówkach nie oznacza, że oświadczenie to będzie złożone nieskutecznie lub w jakikolwiek inny sposób wadliwe. Wskazówki prezentują najbardziej bezpieczny tryb działania, abstrahując od innych modeli potrąceń wierzytelności dopuszczonych przez orzecznictwo, doktrynę, lub praktykę obrotu (np. oświadczenia o potrąceniu składane w sposób dorozumiany).
- Wskazówki nie dotyczą materii potrąceń opartych o postanowienia umowne, na mocy których strony modyfikują art. 498 k.c. lub wprowadzają mechanizm kompensaty umownej.
- Praktyczne wskazówki zawarte w tym opracowaniu wymagają każdorazowo dostosowania do specyfiki danej sytuacji lub umowy.
- Wskazówki nie są wiążące dla podmiotów reprezentujących Skarb Państwa ani dla innych uczestników obrotu.
- Dla zapewnienia większej czytelności i zrozumiałości wskazówek, posługujemy się w nich w dużej mierze sformułowaniami używanymi w języku potocznym zamiast pojęć stosowanych w języku prawniczym.

II. CZYM JEST POTRĄCENIE WIERZYTELNOŚCI?

Potrącenie jest jednym ze sposobów wzajemnych rozliczeń. Prowadzi do całkowitego lub częściowego wygaśnięcia wierzytelności (długu). W praktyce stosowane jest najczęściej **tzw. potrącenie ustawowe** regulowane przez przepisy art. 498 i n. Kodeksu cywilnego, do którego odnoszą się te wskazówki. Zgodnie z art. 498 k.c. potrącać można wierzytelności, których przedmiotem są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone co do gatunku. Najczęściej przedmiotem potrącenia są należności pieniężne.

Obie wierzytelności powinny być przy tym wymagalne¹ oraz powinno być możliwe ich dochodzenie przed sądem lub przed innym organem państwowym. Jeżeli zatem termin spełnienia świadczenia (zapłaty) nie został określony przez strony stosunku prawnego (np. wskazany w umowie), konieczne może okazać się wezwanie dłużnika do spełniania świadczenia w określonym terminie. Po upływie wyznaczonego w wezwaniu terminu, świadczenie staje się wymagalne. Przed dokonaniem potrącenia należy też zweryfikować moment przedawnienia potrącanej wierzytelności².

Aby faktycznie doszło do potrącenia wzajemnych należności, konieczne jest przestrzeganie określonej procedury (warunków). Jej podstawowe elementy zostały opisane w pkt III.

III. KIEDY STOSOWAĆ POTRĄCENIE WIERZYTELNOŚCI?

Dopuszczalność potrącenia konkretnych wierzytelności mogą ograniczać lub wyłączać przepisy szczególne³, co trzeba każdorazowo zweryfikować.

Zwracamy uwagę, że potrącenie nie zawsze jest optymalnym sposobem postępowania w celu uzyskania należności. Trzeba pamiętać, że druga (niedokonująca potrącenia) strona może kwestionować wierzytelność wobec niej – ma do tego prawo. Przykładowo, w opisanej niżej sytuacji może podważać istnienie przesłanek do naliczenia lub wysokość kary umownej albo twierdzić, że naliczona zgodnie z umową kara umowna powinna zostać zmniejszona (art. 484 § 2 k.c.). Sporny charakter wierzytelności nie wyklucza wprawdzie potrącenia, ale może prowadzić do negatywnych konsekwencji dla zamawiającego (np. do konieczności zapłaty odsetek od wynagrodzenia, z którym kara umowna została potrącona).

Z tych przyczyn rekomendujemy, by przed dokonaniem potrącenia rzetelnie zweryfikować nie tylko dopuszczalność potrącenia, ale również to, czy potrącana wierzytelność istnieje i czy jest w całości zasadna.

IV. JAK POTRĄCIĆ WIERZYTELNOŚĆ?

Poniżej prezentujemy poszczególne etapy procesu, który ma doprowadzić do rozliczenia stron poprzez potrącenie. W celu pokazania procedury potrącenia, jako przykład posłuży niżej kara umowna naliczona w związku ze zwłoką w realizacji umowy (wierzytelność/należność zamawiającego) oraz wynagrodzenie należne wykonawcy za wykonanie umowy (wierzytelność/należność wykonawcy – spółki A). Przyjętym założeniem przedstawionej procedury jest to, że umowa nie określa terminu zapłaty należności zamawiającego.

---

¹ Pomimo brzmienia art. 498 k.c., który wskazuje na wymagalność obu wierzytelności, w praktyce obrotu przyjmuje się, że wymagalne musi być świadczenie tego, kto potrącenia dokonuje.

² Zgodnie z art. 502 k.c. wierzytelność przedawniona może być potrącona, jeżeli w chwili, gdy potrącenie stało się możliwe, przedawnienie jeszcze nie nastąpiło.

³ Zob. np. art. 504 i 505 k.c., art. 93-96 i art. 442a ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, art. 253 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne.

1. Zweryfikuj umowę i stan faktyczny w celu ustalenia należności zamawiającego.

Sprawdź:

- ◆ jakie okoliczności upoważniają zamawiającego do naliczenia kar umownych,
- ◆ czy na pewno są podstawy faktyczne do naliczenia kary - np. czy doszło do zwłoki (opóźnienia z winy spółki A), a nie opóźnienia z przyczyn od spółki A niezależnych.

Pamiętaj, żeby przeanalizować podstawy do naliczenia kar umownych skrupulatnie. Skonfrontuj treść umowy z ustalonymi obiektywnie faktami. Stwierdzenie, czy zaszły podstawy do naliczenia kary umownej, wymaga często współpracy osoby posiadającej wiedzę faktyczną i techniczną z prawnikiem.

Po zweryfikowaniu, że są podstawy do żądania kar umownych, ustal, ile dokładnie spółka A powinna zapłacić i opisz to, np. *kara umowna w wysokości [...] zł za 30 dni zwłoki w wykonywaniu umowy od 1.09.2021 r. do 30.09.2021 r.*

2. Sporządź i doręcz wezwanie do zapłaty.

2.1. Przygotuj dokument wzywający spółkę A do zapłaty (dalej zwany skrótowo „wezwaniami”). **Jest to bardzo ważny krok**, bo z reguły dopiero wezwanie określa termin zapłaty kary umownej, a bez jego wyznaczenia (i bezskutecznego upływu) wierzytelność nie może być potrącona. Nawet jeżeli wezwanie nie było potrzebne do wyznaczenia terminu zapłaty (bo on wynikał z innych okoliczności, np. wprost z umowy), to wezwanie może mieć znaczenie dla oceny Twojego działania jako zmierzającego do uniknięcia sporu.

2.2. W wezwaniu **precyzyjnie określ termin zapłaty**. Weź pod uwagę, że powinien być to termin, w którym – obiektywnie rzecz biorąc – dłużnik będzie miał możliwość spełnić swoje świadczenie oraz że termin będzie biegł, zasadniczo, od momentu doręczenia wezwania dłużnikowi.

PRZYKŁADOWE WEZWANIE DO ZAPŁATY

Warszawa, 12 października 2021 r.

Zamawiający wzywa spółkę A do zapłaty naliczonej na podstawie § [...] umowy [krótki opis umowy] kary umownej w wysokości [...] zł za 30 dni zwłoki w wykonywaniu umowy od 1.09.2021 r. do 30.09.2021 r.

Kara powinna zostać zapłacona w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania na rachunek bankowy o nr [...]. Za dzień zapłaty uznaje się dzień uznania rachunku bankowego zamawiającego.

[podpis osoby upoważnionej]

[Pamiętaj o dowodzie doręczenia wezwania.]

[Przykładowo, jeżeli wezwanie zostało doręczone 15 października 2021 r., termin zapłaty mija 29 października 2021 r.]

- 2.3.** Zadbaj o to, by pod wezwaniem podpisała się osoba lub osoby upoważnione do reprezentowania zamawiającego (co do zasad reprezentacji zobacz: [Praktyczne wskazówki Prokuraturii dot. formułowania umów](#)).
- 2.4.** Skonsultuj wezwanie z prawnikiem, w szczególności co do tego kiedy wierzytelność staje się wymagalna, kto powinien być adresatem wezwania oraz kto powinien je podpisać.
- 2.5.** Wyślij wezwanie do spółki A w taki sposób, by data jego doręczenia była łatwa do ustalenia. Pamiętaj – jeżeli umowa jest realizowana przez kilka podmiotów (np. spółek działających jako konsorcjum), a jej postanowienia nie regulują, komu ma być wysłane wezwanie do zapłaty, wyślij je do wszystkich tych podmiotów.

Rekomendujemy, aby wysyłać wezwanie, kurierem, listownie (z żółtą zwrotką potwierdzającą datę odbioru lub z wydrukiem z e-trackingu) lub za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (wiadomość e-mail z wygenerowanym potwierdzeniem odbioru) albo przekazać je osobiście za pokwitowaniem.

3. Daj dłużnikowi czas na odpowiedź.

- 3.1.** Poczekaj, aż minie wyznaczony w wezwaniu termin do zapłaty kary umownej.
- 3.2.** Płatność w terminie oznacza, że procedura dochodzenia należności może zostać zakończona.
- 3.3.** Jeśli spółka A nie zapłaciła w terminie, to możesz zastanowić się nad złożeniem oświadczenia o potrąceniu.

4. Sporządź i doręcz oświadczenie o potrąceniu.

- 4.1.** Ustal, ile zamawiający powinien zapłacić spółce A za prawidłowe wykonanie umowy. Nie trzeba z tym czekać na wystawienie przez spółkę A faktury.
- 4.2.** Przygotuj dokument oświadczenia o potrąceniu, opisujący kwoty potrącane, tj. należność zamawiającego i wykonawcy.
- 4.3.** Jeśli przedmiotem potrącenia jest kilka wierzytelności, to wskaż w jakim zakresie każda z nich jest potrącana (zamiast wskazywania tylko sumy potrącanych kwot).
- 4.4.** Zadbaj o to, by pod oświadczeniem o potrąceniu podpisała się osoba lub osoby upoważnione do reprezentowania zamawiającego (co do zasad reprezentacji zobacz: [Praktyczne wskazówki Prokuraturii dot. formułowania umów](#)).
- 4.5.** Skonsultuj oświadczenie o potrąceniu z prawnikiem, w szczególności co do tego, kto powinien być adresatem oświadczenia o potrąceniu oraz kto powinien je podpisać. Upewnij się, że potrącana wierzytelność (czyli wierzytelność zamawiającego) jest wymagalna.

PRZYKŁADOWE OŚWIADCZENIE O POTRĄCENIU

Warszawa, 20 listopada 2021 r.

W imieniu zamawiającego oświadczam, że potrącam wymagalną wierzytelność zamawiającego w kwocie [...] zł, którą stanowi kara umowna naliczona na podstawie § [...] umowy [krótki opis umowy] za 30 dni zwłoki w wykonywaniu umowy od 1.09.2021 r. do 30.09.2021 r., z wierzytelnością spółki A w kwocie [...] zł, którą stanowi wynagrodzenie za wykonanie umowy [w razie potrzeby doprecyzowanie należności drugiej strony - np. części wynagrodzenia].

[podpis osoby upoważnionej]

[Pamiętaj o dowodzie doręczenia oświadczenia.]

- 4.6.** Wyślij oświadczenie do spółki A w taki sposób, by data jego doręczenia była łatwa do ustalenia. Pamiętaj – jeżeli umowa jest realizowana przez kilka podmiotów (np. spółek działających jako konsorcjum), a jej postanowienia nie regulują, komu ma być złożone oświadczenie o potrąceniu, wyślij je do wszystkich tych podmiotów.

Rekomendujemy, aby wysyłać oświadczenie kurierem, listownie (z żółtą zwrotką potwierdzającą datę odbioru lub z wydrukiem z e-trackingu) lub za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (wiadomość e-mail z wygenerowanym potwierdzeniem odbioru) albo przekazać je osobiście za pokwitowaniem.

5. Zakończ procedurę potrącenia.

Na tym etapie są trzy możliwości:

- 5.1.** Jeżeli należność wykonawcy jest wyższa niż kara umowna, zamawiający dopłaca spółce A różnicę (wykonawca nadal ma należność w stosunku do zamawiającego).
- 5.2.** Jeżeli należność wykonawcy jest równa karze umownej, żadne dalsze rozliczenia nie będą potrzebne.
- 5.3.** Jeżeli należność wykonawcy jest niższa niż kara umowna, zamawiający musi rozważyć inne możliwości uzyskania należności, np. mediację lub proces sądowy.